6

DE

SCORBUTO.

DISSERTATIO

INAUGURALIS HISTORICO-MEDICA

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS

IN

ALMA LITERARUM UNIVERSITATE

FRIDERICA GUILELMA

UT SUMMI

IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORES

RITE SIBI CONCEDANTUR

DIE XXIII. M. DECEMBRIS A. MDCCCXLIII.

H. L. Q. S.

PUBLICE DEFENDET

AUCTOR

FRIDERICUS VETTIN

SEDINENSIS.

OPPONENTIBUS:

W. NUERNBERGER, med. et chir. Dr.

Th. SCHLEMM, med. et chir. Cand.

Mr. KIRKPATRICK, philol. Stud.

BEROLINI,

TYPIS FRATRUM SCHLESINGER.

VIRO

AMPLISSIMO, ILLUSTRISSIMO, NOBILISSIMO

DE **MITTELSTAEDT**,

REGIS A CONSILIIS CIVITATIS REGUNDAE INTIMIS SUPREMIS ETC.

PATRONO SUO INTEGERRIMO

AC

FRATRI

SUO DILECTISSIMO

MAXIMILIANO VETTIN,

JUDICII PROVINCIALIS SUPREMI ASSESSORI

HASCE

STUDIORUM PRIMITIAS

D. D. D.

AUCTOR.

PROOEMIUM.

Quantae utilitatis sit historia artis medicinae ad exigendas hujus rationes regulasque, ex dignitatis fastigio, ad quod scientia nunc pervenit, optime potest perspici. Investiganti oculos quasi aperiens, inter alia etiam leges, quibus morbi eorumque epidemiae pareant, summas, et eosdem ut organismos, progigni, increscere et acmen adeptos decrescere, quin immo omnes epidemias singulares ad unam quandam magnam, quae iisdem obsequatur legibus, pertinere docet historia. Aliae hujus generis jam extinctae sola memoria traduntur, aliae adhuc crescunt, velut febris scarlatina, aliae decrescunt, velut syphilis et scorbutus, cujus de historia quaedam afferre nobis proposuimus. Eorum, qui ipsi oculis videbant calamitates, scripta legens quisque mente percipiet, quantum ad se verterit omnium animos hic morbus perniciosus antehac fere inauditus. Antiquissimorum de scorbuto scriptorum sunt Ech-

thius, Wierus, Rousseus, Dodonaeus, Salomo Albertus, quorum libris usus sum, itemque L. Hoffmann, et ille Ill. Lind, qui de hac materia optime disseruit. Bona enim ex multorum scriptis magno cum ingenii acumine eligens, auxit aut affirmavit propria sua experientia. In eo quoque fere omnia recentiorum opera nituntur. —

Scorbuti nomen ex voce Danica et Belgica „Schörbect" et chorbeck," quarum altera lancinantia ventris vermina, al-ra buccam ulceratam designet, jam Salomo Albertus, ius ex antiquissimis de scorbuto scriptoribus, deflexum esse itat. Magis tamen probanda mihi videtur Lindii conjectura, iae ex voce Slavonica „Scorb" morbum quendam endemium gnificante originem educit. Praeter hoc usitatissimum nomen ia quoque reperiuntur: Schürmund, Schaarbuk vel Schaar-ock, Scherbock. Praeterea Anglorum Scuroy, Batavorum cheurbugk vel Schoorbuge huc pertinent. Hollandi a macu-s in cruribus potissimum, sed nonnunquam etiam universo corpore conspicuis Blawschuyt vocem mutuati sunt. In itiquae autem aetatis scriptoribus nomen Scorbuti nusquam eperitur (1). Diu igitur in dubio versati sunt medici, utrum

---

(1) Qui nomen scorbuti huic morbo primus attribuerit, lbertus Cranzius fuisse fertur, ut memoratur in Esca-oti libro de nova Francia anno 1604 edito. Postea anno 570 Georgius Fabricius in urbis Misniae annalibus men-onem ejus facit. Euritius Kordus in botanilogico a. 1534 cripto scorbutum commemorans, primus morbum eundem esse

morbus supra nominatus veteribus notus fuerit, an nuper sit ortus, valdeque disputaverunt viri ingeniosissimi; sed incorrupte integreque diversa de hac re scripta judicanti satis manifeste ac perspicue, scorbutum re vera veteribus notum fuisse, patebit. Temporibus vero procedentibus pejorem accepit indolem, ita ut multa, quae veteres tantum rudimenta noverunt, symptomata exstiterint letifera.

Prima hujus morbi mentio in Hippocratis (1) scriptis occurrit. „Alius lienis morbus (haec sunt verba) ab iisdem quidem, ex quibus et prior oritur, eoque modo hoc morbo afficitur. Venter efflatur, postea vero lien intumescit, durus est eique dolores oculi contingunt: color immutatur et niger cernitur, subpallidus et qui mali corium forma referat, et aure et gingivis gravis odor exhalat, eaeque a dentibus

---

quam Plinii stomacacen et scelotyrben intellexit. Paulo post Joh. Agricolanus (1539) in medicina herbaria morbum multis verbis descripsit, et Olaus Magnus in historia nationum borealium et morborum iis peculiarium anno 1555: „Est enim, inquit, et alius morbus castrensis, qui vexat obsessos et inclusos, talis scilicet, ut membra carnosa stupiditate quadam densato et subcutaneo tabo quasi cera liquescens digitorum impressioni cedant, dentesque veluti casuros stupefaciat, colores cutium candidos reddit coeruleos torporemque inducit cum medicinarum capiendarum nausea, vocaturque vulgari gentis lingua Scorbuck. Frigidi enim et indigesti cibi avidius sumpti morbum hujusmodi causare videntur, qualem medici cachexiam universalem nominant."

(1) V. Lib. de affectibus internis.

:cessionem faciunt et in tibiis ulcera qualia pustulae no-
ırnae erumpunt, membra extenuantur neque stercus per
'um dimittitur. Plurima haec symptomata cum scorbuticis
ngruunt. Color niger saepe observatus est atque ipse
nnert apud quosdam nullas maculas erumpere dicit, aliis
ıa crura colore violaceo tingui, ut tibialia ejus coloris
ɔer inducta putares. Alio loco Hippocrates convolvu-
n sanguineum describens, symptomata nobis affert, quae
e dubio ad malum nostrum pertinent. „Odor ex ore
lus est, gingivae a dentibus abscedunt, sanguis e naribus
luit. Interdum vero ex cruribus ulcera erumpunt, et haec
idem fatiscunt alia vero exoriuntur. Color niger est et
tis tenuis. Aegrotus ad deambulationem et ad laborem haud
ɔmptus est. Crura ejus gravantur et si deambulet tremunt, et
per acclivem locum iter faciat, crebro admodum spirat
ulnae suspensae videntur.“ Convolvulum appellari mor-
m (pergit), ex hisque praecipue causis oriri: si quis
ida et humida victus ratione per hiemem utatur neque
:orum ratione habita obambulationibus se exerceat, rerum
pletus dormiat, deinde derepente longum iter per frigus
ıficere cogatur. — Accuratius perpendenti hoc deducen-
m esse mihi videtur, Hippocratem quidem symptomata
ımerasse, quae sine ulla dubitatione ad scorbutum per-
eant, neque tamen morbi naturam cognovisse, quod mi-
ıe mirandum, quum rarissime in illis, ubi Hippocra-
s vixit, regionibus existens morbos praecipue aliorum
lominis vitiorum patientes iisque debilitatos invaserit.
Nabathaei in felici Arabia et eo adventantes Romani illum
rpessi fuisse videntur Augusti Caesaris aevo. Hujus

enim imperio, quum in Arabiam exercitum Romanum traduxisset, Strabo scribit, qui eodem tempore vixit. Aelius Gallus, eum in ipsa expeditione relinquere coactus est in albo vico, maximo Nabathaeorum emporio, ubi aestatem et hiemem transigere eundem oportuit, ut reficerentur infirmi: quando quidem oris et crurum caeterisque ejus loci vitiis tentabantur exercitus, quorum illa circa os, haec circa crura resolutionem quandam fuisse ob aquas et fructus provenientem.

Medici vel Graeci, qui apud Romanos fuerunt, vel Latini linguae Graecae periti, qui in illis bellis exercitus Romanos sequuti sunt, ex symptomatibus, quae maxime tum in ore, tum in tibiis apparuerunt, nomina Graeca imposuerunt, ut morbus „stomacace" ab oris vitio, „scelotyrbe" a tibiarum laesióne infertioneque appellaretur. Voces enim has neque ii, qui Germanicum Caesarem comitabantur medici e Frisiis accepere, qui tunc temporis medicis maxime doctis et linguarum peregrinarum usu peritis caruisse videntur, ut apta morbis nomina Graeca formare nequiverint: si quos habuerint, hi fuere patrii et eruditionis exiguae. Neque ab Arabibus vel Nabathaeis, easdem voces didicere medici Aelium Gallium sectati. — Alius auctor Plinius Romanos iisdem morbis afflictos esse narrat. „Ubi trans Rhenum castris a Germanico Caesare promotis, maritimo tractu fons erat aquae dulcis solus, qua pota intra biennium dentes deciderent, compagesque in genibus dissolverentur. Stomacacen medici vocabant et Scelotyrben. Et malo reperta auxilio est herba, quae vocatus Britannica, non nervis modo et ori malis salutaris, sed contra anginas quoque et serpentes

olia habet oblonga nigra, radicem nigram. Succus cjus xprimitur ut ex radice. Frisii, qua castra crant, monstrare illam (1)."

Ejusdcm generis symptomata Paulus Acgineta, de irrho lienis dicens „os foetet, gingivae exeduntur, ulccra cruribus cicatricem non recipiunt," et plurimi Arabum riptorcs antiqua recoquentes afferunt. Avicenna hacc dc ippocratis „magnis lienibus," verba facit: „Et quandoie denigratur lingua ea duritie splenis et sentitur durities us absque rugitu cum premitur, nisi aggregetur ei inflatio non est cum ea febris inseparabilis, imo aliquando est on secundum ordinem; et quandoque multiplicantur cum ea cera crurum et corroduntur dentes ac gingivae propter ossitudinem sanguinis, qui descendit in ulcera crurum, et orruptionem vaporis, qui descendit in omncs partes gingiirum, et quandoquc est in ulceribus crurum crisis ejus."

Digna mihi videtur, quae commemoretur, Galcni definitio elotyrbes. Paralysis genus esse dicit, qua recti incedere neieunt, sed nunc in laevam, nunc in dextram corpus contorient: interdum crus post se trahunt, ut acclives locos ascenntes faciunt. Galenus igitur inprimis lassitudinem permaiam urget paralysi similem, symptoma ubiquc recurrcns. nde morbum hodic scorbutum nominatum jam antiquitus cxisse veteribusque notum fuisse puto. Alia quidam corum it cognitio, alia nostra. Neque tamen cndcmius fuit in Graca ct Italia, quum causae praccipuae, scilicct aër frigidus, hu-

(1) Histor. 25. c. 3.

midus, herbarum olerisque inopia, meridianis illis regionibu Graeciae atque Italiae defuerint.

Endemius autem in terris ad septentrionem spectantibu inde ab omni tempore fuisse videtur, et plane non dubitamus quin Graecorum medicus maximus, si has regiones visitasset multo accuratius morbum descripsisset. — Scorbutum no multo post Plinii et Strabonis aetatem, limite imperii su non contentum, longius latiusque septentrionem versus grassan do in regiones, Germanico Oceano Belgicoque sinui adjacente epidemium, non tamen pestilentem evasisse Salomo Albertus narrat.

Proximis vero annis regiones confines, ubi antea inauditus ex prava victus ratione proserpere coepit, ut jam Germania inferiori universae propemodum innotuerit. Alioquin amplis simo totius Germaniae superioris regno adhuc incognitus, quem admodum Italiae ac Hispaniae. Paullatim longius latiusque ser psit. Nec enim aquilonaribus septemque trioni subjectis populi nunc solum modo familiaris est, ut Salomo Albertus i proëmio libri sui duci Brunswicensi et Luneburgensi dedica docet, sed etiam iis qui prope Austros descendunt et medi terraneis, immo in ipso Germaniae meditullio innotuit, non ta men nullo prorsus discerniculo. Regnat in Misnia, Lu satia, finibus Bohemiae et Silesiae ad sylvam Hercyniam tractus Bructerorum, in Saxonia superiore et inferiore, in Hol satia, maxime vero in Dania et insula hujus Fionia. Sympto mata autem fere eadem exstiterunt quam antea, gingivae pu tredo et crurum tumores; gemina mortis indicia scilicet, stoma cace et scelotyrbe. Cetera ancipitia sunt et vaga. Undeci annis postea (anno 1610) scorbutus mirifica cum rapiditate pe

:um fere orbem terrarum progressus est. Indolem luis mu-am atque conjunctione cum syphilide magis letiferam esse tiam Eugalenus nobis explicat. „Syphili (haec sunt rba) et scorbuto peculiare hoc nostro saeculo fuit, ut quam ıgissime latissimeque sua pomeria dilatent et diffundant atque ocul a generationis suae locis et terminis ad incognita et nota loca excurrant evagenturque atque sub diametrali ea, qua sibi invicem sub polorum oppositione, opposita nt, se mutuo quasi amplectantur et inter se virus ac ve-num suum communicent. Ita fit, ut hodie etiam Germa-ıe, Angliae, Galliae hic morbus innotescat, apud quos tea ne quidem auditum ejus nomen fuit.“ (1)

Eadem tempestate clarissimos celeberrimosque medi-s in hoc morbo tractando operam collocasse animadverti-ıs, unde colligere licet, quam singularem curam in se ıxerit morbus. Primum pro novo et adhuc incognito bebatur, quod in omnibus summi momenti malis fieri let, praesertim his temporibus, ubi scientiae artesque imo florebant, ubi veteres auctores nondum omnino ma-ous terebantur. Multi in scelera humani generis Deum imadvertisse putabant, quorum in numero fuit Eugalenus, i in libri de scorbuto praefatione eo nomine gratias Deo it, quod tantam sapientiam, ut morbum istum poenam di-ıitus impositam cognovisset, sibi attribuerit.

Ceterum hanc luem non terrae solum propriam fuisse, d etiam nautas et in mari degentes afflixisse constat.

---

(1) Eugalenus de scorb. p. 250.

Namque eo tempore, quo Columbus novum orbem detex-rat, quo audacis navigatoris exemplo incitati multi lon itinera maritima obire ausi sunt, factum est, ut ex appara navium nondum satis bene instructo, multi huic malo succ-buerint.

Prima scorbuti maritimi lues sub finem saeculi quind-cimi grassata est. Vasco de Gama circa bonae spei promon-torium primus in Indiam navigans (anno 1497) centum nau-tas, majorem sociorum navalium partem, scorbuto depe-didit (1). Liceat descriptionem mali primam afferre, na operae pretium esse videtur, porro accuratius scorbuti in-dicia, quae Hakluit (2) in itinerum collectione nobis narra perlustrare.

Morbus vorax et omnino incognitus nos aggredi coep et brevissimo tempore ita grassatus est, ut alii viribus pro-sus deficientibus pedibus constare non potuerint; postea cru tumefacta carbonum instar nigrescebant. —

Tendines se contrahebant, aliis cutis per totum corp sanguinolentis maculis a pedibus ad genua usque obtec-erat; spiritus iis foetidus et gingiva tam putrida, ut partic-latim decidens etiam radices dentium, quos tantum non omn universos amiserunt, denudaverit. Atque haec quidem pest-lentia medio mense Februario ita sese pervulgavit, ut e centum et decem viris vix decem integra valetudine utent

(1) The history of the Portuguese discoveries by He-man Loper de Castaneda.

(2) Hakluits collection of voyages vol. 3, p. 225.

uperfuerint, neque quisquam alteri auxilium ferre potuerit, uod triste ac miserabile spectaculum fecit. Octo jam perie-ınt et plus quinquaginta tam vehementer aegrotabant, ut ulla spes vitae fuerit. Atque, quum natura morbi hujus obis prorsus incognita fuerit, unum ex cadaveribus aperire onstituimus, si quo modo causas et originem mali perspici-ıtes, superstitum vitam conservare possemus. Jam vero estilentia ita increbuit, ut non plus quam tres sociorum ostrorum sani restiterint.

Quinque et viginti ex peritissimis et robustissimis nautis ostris hoc morbo absumpti sunt, atque ceterorum corpora leo malo conficiebantur, ut omnino desperaverimus iis un-ıam firmam et integram valetudinem restitui posse, quando ımen tandem nostrarum calamitatum miseruit, quod mon-ravit remedium, quo vires et corpora nostra refecta sunt.

Nauclerus forte noster, tristem statum sociorum suorum ente agitans ac glacie obambulans, agmen hominum con-exit ex urbe Stadagona adveniens, inter quos quidam fuit omagala, qui ante dies decem duodecimve eadem hac peste boraverat.

Quum nauclerus eundem validum atque sanum videret, aeter modum laetatus est, quippe sperans discere, quo ille medio usus sit. Is respondit, succum arboris cujusdam adhibuisse, qui egregium hujus mali remedium esset. uae arbor lingua eorum Ameda sive Hanneda vocatur. egrotantes nostri decoctum corticis et foliorum hujus arbo-s usurpaverunt brevique tempore omnino sanati sunt.

Nonnullos post annos idem malum in nova Francia lonos vexavit. Miseri viribus paulatim omnino destituti

sunt, quum solidos cibos ad vitam necessarios propter pu- tridas fungosasque in ore excrescentias comedere non pos- sent. Moestum fuit, miseros paucissimis exceptis in tant calamitate flore aetatis morientes videre, quum ne minimu quidem auxilium iis afferre potuerint. Triginta sex mortu sunt et totidem eodem morbo aegrotantes reconvaluerunt vere incipiente.

Tempus maxime letiferum tres primi menses incipien tis anni fuerunt, ubi laborantes vulgo eodem ordine, qu morbo affecti sunt, occumbere soliti sunt.

Montsius quidam in Galliam reversus viros medico de hoc mali, quod ex sua quidem sententia prorsus novur atque inauditum fuit, consuluit. Sed haud comperit, eos quando iterum profecti sunt, pharmaceuten docuisse, qu ratione in hoc morbo sanando uteretur.

Inde ab hoc tempore usque ad medium saeculum XVII in omnibus fere magnis maritimis itineribus nautas vexavit eaedem causae, eadem symptomata morbo propria manse runt. In classe Georgi Ansonis, annis 1740—44 circ orbem terrarum navigantis, scorbutus maximam nautarur partem obruit. Aër humidus laboresque permagni, uti ubi que, praecipuae causae haberi possunt. In Centurion navi quadam intra mensem Aprilem quadraginta tres vi morbo succubuerunt, neque etiam agmen adepta erat lues.

Omnia, quae militum animos fregerunt, in deterius mu- tarunt morbum. Terribilis fuit devastatio, insula Juan Fer- nandes nacta, Centurio fere trecentos viros perdidit, navi Gloucester nominata fere eundem numerum; circiter octo-

ginta duo in hac navi aut reconvaluerunt aut sani remanserunt.

Morbus invalidos militesque maritimos potius quam nautas vexavit. Quo in itinere igitur ut in sequentibus praecipue tempestas malae indolis atque labores nimii causae habendi sunt, nec non vegetabilium inopia. Morbus evanuit, quum aegroti ruri versantes fructibus potissimum acidulis recentibus usi sunt.

Symptomata scorbuti maritimi dicti semper eadem fuerunt quam scorbuti rustici, quae ex omnibus eorum, qui ipsi oculis luem grassantem viderunt, descriptionibus satis manifeste sunt intelligenda. Saepissime, in omnibus ferme itineribus eo tempore factis malum nautis insidiosissimum fuisse scriptores affirmant. Melior morbi character ubique reddebatur, quum aegroti ruri cibos vegetabilis regni, quibus per longum tempus prohibiti sunt, edebant. —

Neque vero minus luem ruri longe lateque vagantem videmus. Praecipue milites obsidione pressi, malis, fame coelique asperitatibus vexati, morbi impetibus succubuerunt et nonnunquam maxima ad gentium historiam vis certe infuit; quum ex temporibus vetustis usque ad hanc nostram aetatem epidemiarum impetus insidiosiores saepe fuerint quam hostium arma. Quo autem latius scorbutus proserpsit, eo minus singula persequi possumus.

Excellunt epidemiae Hollandiae annis 1556 et 1562. Vere ac autumno plurimi aegrotabant Balduino Rousseo auctore. Homines cujuscunque aetatis constitutionisque morbo invasi sunt, senes maxime succubuerunt.

Epidemia Brabanti anno 1556 secalis depravati usu exorta esse fertur (1).

Est porro memorabilis ea, quae in Marchia veteri, praecipue in oppido Soltquell nominato anno 1608 grassata est (2), itemque quae exstitit in Hollandia anno 1624 (3), pesti orientali antecedente; in Gallia australi a. 1640 (4); Wiburgi anno 1732. Permulti homines morbo ab initio anni usque ad Augustum mensem vehementer grassanti succubuerunt. Plethorica praediti constitutione praecipue inflammationibus scorbuticis, anaemici doloribus magnis, odontalgia vexabantur, intumescentiis crurum oedematosis potissimum laxi corporis homines. Appetentia morbo ineunte evanescebat, redibat autem diarrhoea exorta. Gingiva fungosae materiae similis vehementer foetebat, glandulae salivales, interdum scirrhose induratae, tantum salivatione spontanea emolliebantur (5).

Eodem anno (1732) Thoruni obsidionis tempore scorbuti luem militibus perniciosissimam fuisse Bachstrom refert (6).

Quinque vel sex millia militum praesidiariorum, prae-

---

(1) Dodonaei praxeos med. lib. 2. cap. 62.

(2) Greg. Horst. tract. de scorb.

(3) Frederic van der Mye.

(4) Lazari Riverii prax. med. lib. 12. cap. 6.

(5) Abrah. Nitsch histor. scorb. Wiburgi regnantis. 1734. p. 162.

(6) Bachstrom observat. 1734.

terea incolarum ingentem multitudinem morbus interfecit, quod factum causa fuit traditionis praecipua. Suevi enim obsidentes sani atque integri remanentes urbem occuparunt. Alio loco idem auctor luem commemorat, quae in Hungaria grassata est belli cum Turcis ultimi tempore. Exercitus imperatorii, desertis regionibus hiemem transigentis multa millia militum morbo consumta sunt, praefectorum autem nullus. Optimi quidem effectus remedia adhibens medicus, tamen pestem tam letiferam fugare non potuit; e contrario latius serpsit hiberno tempore. Ver autem herbaeque virides modum ac terminos morbo statuerunt (1), quem eodem fere tempore in Italia invenimus. Praesidii Germanici, quamquam procul a mari castra posuerunt, major obruta est pars.

Praefectus Italicus ipse aegrotans a Germanico medico paucis diebus Nasturtio aquatico in usum vocato restitutus est (2).

Accuratissime Damianus Sinopaeus scorbuti epidemiam Coronae annis 1731—33 grassantem describit. Tempestate humida antecedente febres catarrhales per viginti circiter dies mensis Februarii dominabantur, deinde pleuritides, pneumoniae, febres intermittentes sequutae sunt et mense Martio anni 1731 scorbutus fere solus praevaluit. Initio perpaucos invasit, paulo autem post plurimi hoc malo aegrotabant; praecipue per m. Aprilem et Majum vehementissime saeviens

(1) Ejusdem libr. V. Lind's Abhandlung vom Scharbock. 2. Ausg. Aus d. Engl. von Pezold. p. 589.

(2) Lind. p. 589.

medio Julio decrevit, tempestate tepida exorta. Miliaria saepissime et interdum scabies sese cum scorbuto conjungentes morbum etiam maligniorem reddiderunt. Tumores sanguine nigro livido impleti, vibices nominati, exulcerationes carne putrida fungosaque circumdatae apparuerunt. Omnes prope ex aliis morbis in nosocomiis reconvalescentes scorbuto vexabantur. Minoris tamen fuerunt momenti epidemiae annis sequentibus (1).

Anno 1736 Asoviae praesidium a scorbuto correptum esse Abraham Nitschius in libro suo de scorbuto narrat. Aër perpetue humidus, modo frigidus modo calidus fuit, lignum defuit, ita ut milites inediae atque algoris patientes magna inopia sint pressi. Per tres menses obsidium duravit et ingens multitudo hominum mortua est. Praeter naturae vires morbi castrenses, diarrhoea, febres quartanae, acerrimi animi motus, denique labores permagni causae sunt judicandi.

De epidemiis, quae in Russia australi hoc tempore reperiebantur, idem auctor, quem jam supra commemoravimus, verba facit.

Vratislaviae scorbutus anno 1758 epidemius exstitit (2).

Temporibus procedentibus scorbutus benigniorem accepit naturam et ad eas regiones, quibus semper fuit endemius, rediit terminosque sibi constituit, extra quos rarissime egressus

---

(1) V. Lind. p. 596.

(2) Von den Krankheiten einer Armee, aus eigenen Wahrnehmungen aufgezeichnet von Dr. E. G. Baldinger. P. III, Cap. 3. de scorb.

est. In Russia septemtrionali nunc temporis interdum epidemiam induere fertur indolem. — —

Quibus explicatis opera dignum nobis videtur causas, quas scorbutum effecisse historia docet, praecipuas afferre.

Inprimis huc pertinet tempestas. Aërem humidum maxime scorbuto favere semper est observatum. Quum autem non sit dubium, quin aura maritima humidior sit quam terrestris, neque est mirandum, quod frequentius in itineribus maritimis exstiterit morbus quam in terra, praesertim quum labores, quos nautae perpetiuntur, multo majores esse solent quam ii, quibus homines in terra versantes sunt expositi. Nemo prorsus calamitates mirabitur, quae Ansonis quum circa promontorium Horn nominatum navigaret, socios navales vexavere, si viros diu in uvidis cellis sive in uvidis lectis vel adeo in navis constrato dormientes tegumentis foventibus omnino caruisse legerit. Alia causa frigus est, quod ubique morbum maligniorem reddidit et cum humiditate conjunctum maxime inter omnes causas eminet praedisponentes, id quod jam Olaus Magnus cognitum habuit, frigida atque humida domicilia huic malo favere dicens. Idcirco in navibus praesertim nauticos saepissime, praefectos autem quibus meliores sunt cellae et lecti rarius aegrotantes videmus. Eadem ex ratione scorbutus hiberno tempore frequentior est quam aestivo, frequentior in regionibus ad septemtrionem spectantibus quam in meridianis. —

Deinde herbarum olerisque inopia causis adnumeranda est. Olera recentia fructusque maturos non solum optima contra scorbutum remedia, sed etiam efficacissima morbi tutamenta

semper fuisse historia docet. Sed multae etiam aliae causae existunt, scilicet animi motus, morbique debilitantes.

Reconvalescentes cibos navales edentes in primis affici solent, eodemque modo ii, qui corporis motus et exercitia neglexerunt; quod ita esse ex anni 1746 epidemia manifeste intelligendum est. Inprimis ex scorbuto restituti postero anno iterum eodem morbo concipiebantur. Nonnulli scriptores cibis salitis carnique salitae culpam attribuerunt, quod non ita se habere, jam celeberrimus ille Lind demonstravit atque experientia confirmavit. Praebuit hic medicus aegrotis sal purum per quatuordecim annos, et eos neque pejores neque meliores redditos vidit. —

Sed omnes, quas enarravimus, res omni aetate existebant, nec tamen unquam scorbutus tam malignus fuit quam saeculo quindecimo et sequentibus. Ista aetate quidem eadem adhibita sunt remedia quam nostra, tamen scorbutus crescebat ac longius latiusque proserpebat, omnes hominum labores illudens. Alia igitur causa nobis exstitisse videtur, causa quaedam interna nobis obscurior. Sine ullo dubio terrae nostrae magna inest vis in generis humani statum. Revolutiones telluricae etiam naturam, quam videmus, animumque hominum revolvunt. Nunquam enim lues tanta, ut scorbutus illius temporis singulare est phaenomenon, sed omnia potius nexa inter se et apta colligataque videntur. Cohaerent re vera periodi, in quibus quod in nobis procreatum est, producitur, cum aliis terrae mutationibus et internis et externis. Sterilitas annonae, tempestatis iniquitates, bella exardescentia, nova magni momenti inventa, novae animorum revolutiones una eademque causa efficiuntur. Aetas autem illa, qua exortus est scorbutus et aliae

ues, excelluit America detecta, arte typographica inventa, reormatione rerum et politicarum et ecclesiasticarum. At vero ιobis haec omnia aeque ac ea, quae in rerum natura, in atιosphaera facta sunt, inter se nexum quendam habere videnur, quod idem reperimus historiam saeculi ultimi perlusrantes. Inprimis septimum hujus saeculi decennium excellit. 'irca enim annum 1770, quo pestes universum fere orbem ervaserunt, maxime tempestatis vicissitudines exstiterunt, terae motibus conquassatae sunt, revolutiones politicae et philoophicae incipiunt. —

Attamen ut morbus acmen nactus postea paulatim evanecit, item morbi epidemii generales quoque, postquam per lonum tempus depopulatione animos in summum conjecere timoem, ad pristinam indolem bonam redeunt.

Epidemia generalis fere idem est generi humano, quod ιorbus singulus uni homini. Docet autem historia alias mororum epidemias per saecula ad exitum adduci, alias vero revissimo tempore orbem terrarum pervadere. Ad has quius epidemiarum acutarum nomen (sit venia voci) attribuatur, lurimae pestes pertinent, atque nonnullos ante annos modo ujus generis epidemia multorum vitam extinxit: Choleram ico. Epidemiis autem chronicis, ut ita dicam, annumeranda st syphilis itemque lues scorbutica. Ut in epidemiis acutis ιorbi singulorum sunt acuti, sic in chronicis chronici, quod ι syphilide nec non in scorbuto satis patet. Febris tantum ι gravissimis exstitit casibus, potissimum in hominibus plethoica constitutione praeditis. Acutior etiam scorbuto maritimo, uam terrestri fuit decursus. Paulatim pro epidemiae indole ιalum levius leviusque factum ad pristinam rediit bonam na-

turam, quam ad hanc aetatem usque qua causae internae desunt, servavit. Sed haec hactenus. Restat historia sententiarum de natura scorbuti prolatarum.

Opiniones de causa hujus morbi proxima fere innumerabiles sunt, nec mehercule operae foret pretium, diversa de hoc malo judicia deinceps omnia enumerare. In classes igitur ea describamus. Pars enim altera medicorum sanguinem atque fluidas corporis partes morbo affectas esse putat, pars vero altera praecipue solidis culpam tribuit. Illa de causa proxima sententia antiquior videtur. Antiqui jam succorum putredini symptomata ad scorbutum pertinenti attribuerunt. Joannes Echtius, qui primus de scorbuto scripsit, sanguinem depravatum scorbuto proprium putat. Eodem modo Salomo Albertus judicat: „nascitur tam ex hypochondriacorum viscerum partiumque nutriciarum in prima regione corporis circumsitarum, quam praecipue ex humorum cacochymia seu impuritate.“ Wierus in libello de scorbuto morbum arctius definit. Scorbutum esse dicit, quando propter splenis obstructionem impediatur attractio humoris melancholici, qui reliquo sanguini commixtus universum corpus tabida corruptione inficiat, tum puniceis lituris crura defoedans ex crassiorum su partium decubitu, tum portione tenuiore sursum elata tenera gingivas acri corrosione et putrida carnis excrescentia vitians. —

Plurima haec in obscuris hypothesibus consistere facil intelligi potest. Quod theorias attinet, quae pro tempore maxime valebant, dyscrasiae sanguinis accuratius constituebantur. Boerhave et L. Hoffmann in eo consentiunt, omnes scorbuti species uni causae assignandas esse. In sanguine enim arbitrantur partes serosas vel aquaticas esse, simul

rassamento separatas, ita ut illae nimis liquidae acidulae sint, oc autem nimis densum. Boerhave sese vix plura sulphu-um saliumque genera in hermeticorum ergasteriis quam in anguine scorbuticorum reperisse contendit. Acrimonium inest iodo acidum, modo muriaticum, modo foetido-alcalinum, modo ancidum.

Hoffmanno, qui solum alcalinum vel acidum esse crimonium putat, auctore salivatio, dolores vagi, haemor-hagiae praecipue liquidis, dolores fixi autem, intumescen-ae densioribus sanguinis partibus efficiuntur. Linnaeo iorbus consistere visus est in sola dyscrasia muriatica et um salsedo haec muriatica inficiat humores, nec expellatur, corbutum oriri existimat. „Salsedine infectus sanguis, in pa-ellam orichalci immissus, mox hanc rodit. Gingivas et den-es rodit saliva, quae si in ignem exspuatur, magis crepitat; iatula ab urina incrustatur magis tartaro, quam ab aliis uri-is; corrodit haec vasa lymphatica et minimas fibras callosas icit, homines sic reddit tardos, in majori gradu pedes oede-iatosos et pectus asthmate gravatum ab hydrope mediastini eu thoracis, quo plerumque pereunt."

Jakson in nimiam oxygenii quantitatem culpam con-ert, alii vero medici in ejusdem materiae inopiam. Mak-ridge carbonis inopiam, Puchelt praevalentem venosita-em accusat. Magno cum acumine causam proximam Harless xplicat. Sanguinis cruor diminutus est, itemque fibrina et elatina, albumen decompositum, oxygenii atque nitrogenii iopia, liquidi atque carbonis abundantia.

Pars autem altera solidas praesertim corporis humani artes hoc malo affectas esse contendit. Lind primus hanc

sententiam accuratius disseruit, quam liceat brevi explicare.

Sanitas dependet a tono quodam fibrarum, quo diminuto debilitatoque assimilatio et nutritio parum procedunt, secretiones imminuuntur. Partes autem corpus componentes putrefiunt, nisi urina atque exhalatione insensibili a nocentibus materiis liberatur sanguis. Quum vero plurimae scorbuti causae organa debilitent et excretiones minuunt, hac de causa succi putrefiunt. Debilitas partium solidarum putredinum fluidarum efficit.

Utraeque opiniones non ita commodae justaeque mihi videntur, ut illa, quam Baumgaertner in suo de pathologia et therapia speciali libro nuperrime nobis proposuit. Morbus scilicet hoc auctore modo solidarum, modo fluidarum, plerumque autem utrarumque partium affectione oriri potest. Sanguis directe cibis non convenientibus et suppressa exspiratione depravatus; solidum autem corporis systema, inprimis nervosum ex laboribus nimiis, animi motibus patitur. Alterum in alterum habet vim. Sanguis depravatus organa nutritionis irritat atque debilitat, nervi debilitati etiam vim sanguinis vitalem diminuunt: qua re et hic et aliae corporis materiae, ut in typhosis febribus vel in paralysibus conspicimus, depravantur. —

VITA.

Natus sum ego, ULRICUS FRANCISCUS FRIDERICUS ETTIN, Sedini die vicesimo quarto mensis Maji anno hujus eculi vicesimo, patre FRIDERICO VETTIN, matre HEN-IETTA e gente BECKER. Confessioni addictus sum evan-elicae. Primis litterarum rudimentis in gymnasio Sedinensi, 1od adhuc directore celeberrimo HASSELBACH floret, in-ructus sum. Novemdecim annos natus gymnasium reliqui, erolinum me contuli et rei medicae per octo semestria peram dans, hasce adii scholas:

Psychologiam accepi a Cel. BENEKE, logicen ab Ill. RENDELENBURG, philosophiae historiam a Cel. MICHELET, steologiam ab Ill. SCHLEMM, chemiam experimentalem a el. MITSCHERLICH, physicen a Cel. DOVE, physices hi-oriam a Cel. POGGENDORFF, zoologiam ab Ill. LICHTEN-TEIN, infusoriorum demonstrationes ab Ill. EHRENBERG, otanicen ab Ill. KUNTH. Anatomiam universam et com-aratam et pathologicam et physiologiam me docuit Ill. UELLER, artem corpora rite secandi idem et Ill. SCHLEMM,

materiam medicam Cel. C. G. MITSCHERLICH, pathologiam generalem Cel. ECK, medicinae historiam Ill. HECKER, pathologiam et therapiam specialem Ill. SCHOENLEIN, chirurgiam Ill. JUENGKEN, artem obstetriciam Ill. BUSCH, medicinam forensem Ill. WAGNER, diagnosticen Cel. ROMBERG.

Clinicis interfui institutionibus chirurgicis Ill. JUENGKEN, pathologicis Cel. WOLFF, obstetriciis Ill. BUSCH. Simul a Calendis mensis Novembris a. pr. usque ad finem Octobris h. a. in legione velitum chirurgi militaris munere voluntarius duce Ill. Dr. DOERING functus, reipublicae legibus satisfeci.

Jam vero tentaminibus, tam philosophico quam medico, nec non examine rigoroso rite absolutis, spero fore, ut dissertatione thesibusque publice defensis, gratiosa facultas medica summos in utraque medicina honores in me benevole conferat.

THESES.

Errare — vita, scire — mors.

Illud philosophorum cessante causa cessat effectus, interdum in medicina non probatur.

Scorbutus veteribus notus est.

Morbus universalis non existit.

Non omnes morbi debent sanari.

Homoeopathia aliquando prodest eo quod haud nocet, saepe nocet quod non prodest.

Natura sanante, medico curante multi male curati sanantur.

NARROW GUTTERS
(1-2 CHARACTERS
LOST ON
SEVERAL PAGES)